

اولین همایش ملی گردشگری، جغرافیا و محیط زیست پایدار

محل برگزاری دانشکده شهید مفتاح همدان

۳۰ آبان ۱۳۹۲

ارزیان محیط زیست کلان

اکوتوریسم و توسعه پایدار

سید جواد شجاعت الحسینی، ۱

چکیده:

مقدمه: امروزه استفاده از منابع و ثروتهای طبیعی در قالب گردشگری زیست محیطی و یا بوم گردی در میان گونه‌های مختلف گردشگری از جایگاه ویژه و رشد قابل توجهی برخوردار است و در دو دهه اخیر شاهد گسترش سریع این گونه فعالیت‌ها در سراسر جهان بوده‌ایم و انتظار می‌رود بر شدت این گسترش و توسعه آن نیز افزوده شود. اگر استفاده از منابع طبیعی به قیمت نابودی و انقراض آن تمام شود، اینچنین توسعه ای نه تنها پایدار نخواهد ماند، بلکه باعث عدم تعادل در محیط زیست و انحطاط آن خواهد شد. از طرفی نیز رشد فزاینده جمعیت و نیاز روز افزون انسان به منابع، چه از نظر مادی و چه از نظر روحی و روانی، او را ناگزیر به بهره‌برداری از آن می‌کند چرا که بدون دست زدن به این منابع جهت استخراج و استحصال، زندگی، پیشرفت و احساس آرامش امکان پذیر نخواهد گردید. لذا بهره‌برداری بهینه، منطقی و معقول از منابع به طوریکه که فرصت تجدید به آن داده شود تا حفظ و تضمین گردد بهترین روش برای توسعه می‌باشد و این توسعه را می‌توان پایدار نامید.

اهمیت موضوع: همانطوری که در توسعه پایدار (Sustainable development)، توسعه‌ای تعریف می‌شود که ضمن بهترین بهره‌برداری از منابع موجود برای منافع نسل حاضر، این منابع را بایستی به صورتی مستمر جهت استفاده نسلهای بعدی نیز حفظ نماید، در مفهوم اکوتوریسم پایدار نیز گردشگری مناسب است که ضمن برطرف ساختن نیازهای تفریحی و تفریحی گردشگران این حقیقت را در نظر داشته باشد که مناطق مورد بازدید جهانگردان فعلی متعلق به نسلهای آینده نیز می‌باشد و بایستی ضمن استفاده صحیح از آن، چنان آن را حفظ نمود که فرزندان ما نیز بتوانند از وجود و دیدار آنها لذت برده و به آرامش برسند.

نتایج و بحث: با توجه به مفهوم گردشگری زیست محیطی پایدار، اکوتوریسم و یا بوم گردی، عبارت است از مسافرت مسئولانه و هدفمند در طبیعت، به نحوی که از محیط، حفاظت شود و به رفاه مردم بومی خدشه وارد نیاید. اکوتوریسم باید منافعی برای جوامع محلی به لحاظ تعالی اجتماعی و رفاه در بر داشته باشد و این منافع نیز باید پایدار باشد بطوریکه مجموع درآمدهای حاصل از اکوتوریسم، از آنچه جوامع می‌توانند از راههای دیگر کسب کنند، بیشتر باشد و البته بایستی دقت داشت که توجه به فواید اکوتوریسم نبایستی موجب فراموش کردن جنبه‌های نامطلوب این پدیده فزاینده گردد به هر صورت صنعتی مناسب است که با نگرش سیستمی توسعه یابد، پویا و پایا باشد و این پویایی و پایایی توأمان باشند.

نتیجه گیری:

کاهش فشارهای اکولوژیکی بر منابع طبیعی، حفاظت از تعادل اکولوژیک، همکاری و مشارکت مردم بومی و جوامع محلی حاشیه مناطق حائز اهمیت زیست محیطی و افزایش سطح آگاهیها و تبادل اطلاعات بین مردم بومی و جوامع محلی و مناطق شهری میتواند تضمین کننده فعالیت‌های اکوتوریسم پایدار و رسیدن به توسعه پایدار در محیط زیست و منابع طبیعی باشد.

کلمات کلیدی: توسعه پایدار، اکوتوریسم، اکوتوریسم، منابع طبیعی

اولین همایش ملی گردشگری، جغرافیا و محیط زیست پایدار

محل برگزاری دانشکده شهید مفتاح همدان

۳۰ آبان ۱۳۹۲

ارزیان محیط زیست کلان

۱. کارشناس ارشد آموزش محیط زیست، وزارت جهاد کشاورزی (farhangshoo@yahoo.com)

مقدمه :

با توسعه ارتباطات بشری در قرون اخیر و افزایش دانش عمومی در سطح جهان، جهانگردی از امری فطری و محدود، به صنعتی فراگیر بدل شده و بر اساس آمار سازمان جهانی جهانگردی (WTO) در حال حاضر دومین صنعت پول ساز جهان است و می رود که در قرن حاضر به اولین آنها تبدیل شود. به گفته رئیس اتحادیه بین المللی حفاظت از طبیعت (IUCN) در اجلاس (۱۹۸۷) صنعت جهانگردی بزرگترین صنعت اجتماعی جهان است. برابر مطالعات انجام گرفته از سوی دانشگاه جرج واشنگتن آمریکا در سال ۱۹۹۰ حدود ۴۴۰ میلیون جهانگرد و مسافر در نقاط مختلف جهان با صرف هزینه ای معادل با ۲۵۷ میلیارد دلار به سفر پرداخته اند. بر اساس همین تحقیقات در بین گرایشهای مختلف موجود در سفرهای جهانگردی بیشترین سطح رشد به سفرهای زیست محیطی اختصاص یافته است.

جهانگردی می تواند به مثابه منبعی از برکات اقتصادی و اجتماعی از قبیل اکتساب ارز خارجی برای اقتصاد کشورهای در حال توسعه باشد. مطابق آمار سال ۱۹۹۰ کشورهای در حال توسعه جهان از همین مجرا معادل ۶۲/۵ میلیارد دلار کسب نموده اند. اصلاح زیر ساختار کشورهای در حال توسعه مثل شبکه های حمل و نقل شهری و روستایی، ایجاد تسهیلات، خدمات تفریحی و رفاهی و در نتیجه اشتغال وسیع روستایی و ملی از دیگر برکات جهانگردی در کشورهای رو به رشد تلقی می گردند. اما همین برکات و منافع زمانی که جهانگردی را در مفهوم پایدار آن یعنی به صورت جهانگردی پایدار (Sustainable Tourism) ببینیم، به مصائبی بزرگ بدل خواهد شد و همچون سایر داد و ستدهای اقتصادی مبتنی بر استفاده مستقیم و فروش غیر تبدیلی منابع ملی، زبانی عظیم را متوجه حیات و آینده ملل خواهد نمود، هر چند که به ظاهر درآمدهای کلانی را نیز متوجه افراد خاص یا کشورهای خاص نماید.

تاریخچه :

پیرامون واژه اکوتوریسم و سابقه کاربرد آن اظهارنظرهای متفاوتی صورت گرفته است. برخی صاحب نظران سابقه کاربرد چنین واژه ای را در اواخر دهه ۱۹۸۰ ذکر کرده اند. اما در تمام متون مرتبط Ceballos-Lascurain به عنوان نخستین کسی آمده است که این واژه را به کار برده است. برابر تعریف او، بوم گردشگری مسافرتی است که به منظور مطالعه، تحسین، ستایش و کسب لذت از سیمای طبیعی و مشاهده گیاهان و جانوران و آشنایی با ویژگی های فرهنگی جوامع محلی در گذشته و حال صورت می گیرد.

برخی سابقه اکوتوریسم را به زمانی دورتر و به Hetzer نسبت می دهند. و معتقدند که او این واژه را در دهه ۱۹۶۰ برای تشریح روابط متقابل گردشگری، محیط زیست و ویژگی های فرهنگی، استفاده کرده است. به اعتقاد Hetzer، مفهوم بوم گردشگری در واکنش به رویه های نامناسب و منفی توسعه و نادیده گرفتن ملاحظات زیست محیطی، شکل گرفته است. و سابقه آن به اواخر دهه ۶۰، یعنی زمانی که کارشناسان نسبت به برداشت بی رویه از منابع نگران بودند، باز می گردد.